

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Plébániáink történelméről.

Az erdélyi egyházmegye történelme az összes egyház történelme mellett, tekintve a zivatáros idöket, üldözéseket, a romboló és erőszakos átalakulásokat, oly fontos, hogy a jó pap mindig hiányt érez, valahányszor erre gondol. Már theologus koromban feltűnt az, hogy míg az általános egyháztörténelmet egy évig tanulmányoztuk: addig a magyar s főképp Erdély egyháztörténelméről oly keveset hallottunk és tanultunk, hogy minden egyéb tárgyból több ismeretet szereztünk, mint saját egyházmegyénk történelméből. Nem tudom, vajlon ma e tekintetben javultak-e a viszonyok; de ha nem, azt sajnálni lehet. Jogosan mondhatná bárki nekünk, a mit I. Napoleon egy magyar utazónak felvetett.

Mind ennek okát abban látom, hogy nincs történelmi könyvünk, mely kiválólag és tüzetesen az erdélyi egyházmegye multjával foglalkoznék.*) Ennek megírását akadályozza az adathiány.

Sokszor hallottuk a főpásztor írás- és szóbeli buzdítását, intelmét és parancsát a plébániai történelem megírására nézve. Követte-e ezt kellő siker, ehhez hozzászólni nem tudok, s nem is tartozik czélomhoz. Mindenesetre én a derék plébános egyik kellékét e nemű kötelemnek is lelkiismeretes betartásában látom. Azt el kell ismerni, hogy a multnak e téren vannak mulasztásai és azokat a jelennek kell helyre ütni.

Ha úgy akarjuk, hogy egy munkás és avatott kéz megyénk történelmét helyesen összeállítsa, a mely tanulmányos olvasmány lehet a katolikusra, de kivált a papra nézve, azonfelül alkalmas tankönyvül szolgál a papi pályára készülőknek és a gymnasiumi tanár kezében is segédkönyv leendő az ifjuság figyelmét a IV. és VIII. osztályban felhívni azon multa, melyből „megfogyva bár, de törve nem“ az uj-korba átléptünk: ugy az adatokat kezébe kell szolgáltatni, mi csak az egyes plébániák történelmének megírása- és közrebocsátásával sikerül. A nevezetesebb plébániák történelmének adatai képezik a megye történelmének alapját is; az egyházmegye fejlődését pedig a plébániák élete képezi. S ez az első ok, miért a plébániák

történelmének megírását és napvilágra bocsátását szükségesnek látom.

A második ok az, hogy egy rögtöni tüzvész, háborus idök stb., a mint már sok plébániával sajnosan megtörtént, a plébánia már kész történelmét elhamvasztották és megsemmisítették. Mennyi nehézség, zavar és homály származik némely vagyoni s más kérdésekre nézve egy ily vész után! Míg ha az közre lett volna bocsátva, nem semmisülhet meg és az előbbi nehézségek sem merülhetnek föl. Régen az ily művecskéek közrebocsátása sok akadályba ütközött; de már ma nem oly nehéz. Vannak folyóiratok, a hol ezt költés nélkül lehet eszközölni. Csak össze kell tehát állítani! Azonban nézetem szerint még az összeállítás is az egyesekre nézve lehetőleg meg kell könnyíteni.

Plébániáink történelmének megírása és közrebocsátása, melyhez lehet sorolni a kath. nevelőintézetek és jótékonyági házak történelmét, már csak a mondtak nyomán is oly szükséges, hogy azt tovább halogatni az utókor igazságos és méltó megróvása nélkül nem lehet. Ezt most keresztül lehet vinni, mert megalkult az erdélyi r. kath. irodalmi társulat, mely az ily művek létesítését is készséggel fogja teendői körébe felvenni és eszközölni. Az én nézetem s egyszersmind indítványom erre nézve a következő: alakítson az irodalmi társulat egy 5—7 tagu bizottságot, mely „Erdélyegyházmegyei történelmi tár” vagy más megfelelőbb czim alatt egy nyolczadrétű 1—1 $\frac{1}{2}$ ives heti lapot indítana meg, mely lap csupán az egyes plébániák s kath. intézetek történelmének vagy legalább történelmi adatainak kiadásával foglalkoznék.

211 parochia van, s ez a filiák- és kápolnákkal együtt 300-ra felmegy; ha a megye pénztárából mindezek számára megrendeltetik, ide nem számítva az egyesek megrendeléseit, a lap létesülése és életben maradása biztosítva van. Ugy gondolom, hogy az erdélyegyházmegyei papság szívesen látná egy ily lap megjelenését és örömmel működnek közre részint a plébánia kész történelmével, részint ennek adataival, mely utóbbiakból, ha egyszerre beküldetnek, a kineve-

*) Veszely „Erdélyi egyháztörténelmi adatok” és Beke „A károlyfahérvári Pápa-velde történelme” című műveikkel az utat igen szépen egyengötték. Sz. I.

zett bizottság az egyes plébániák történelmét kidolgozná. E célból a bizottság egy tervezetet dolgozna ki, mely a plébániák történelmének megírását megkönnyitené, rendszeressé és egyöntetűvé tenné. E tervezet kijelölné pontonként, hogy mit kelljen a plébánia történelmének felölelnie s mily menetű legyen, miszerint az észszerű összefüggés és átlátszóság eszközöltethessék.

Ily uton a főpásztor kívánalma és parancsa is megtestesülne és oly adattár állíttatnék össze, melyből egy ügyes kéz, melyekben nem szükölködünk, az erdélyi egyházmegye történelmét kényelmesen megírhatná. Egy ily lap megjelenése buzdítás lenne az egyes plébánosok- és helyetteseikre nézve is, hogy siessenek részint a plébánia már kész történelmét közreboocsátani, részint azt összeállítani vagy bár az adatokat a kiadó bizottság kezei közé juttatni. E lap aztán élő bizonyosság lenne, hogy melyik plébániának történelme van megírva. A mennyiben tölem telik, szívesen fogok közreműködni. Kezeim között van elég adat, mely kiadásra vár. Egyébkint kívánatos lenne ez eszmének bővebb megbeszélése.

Szabó István.

A királyi pár ezüstmenyekzői ünnepélye Bécsben.

A nagyméltóságú püspöki kar felirata, mely kék bársonyba kötve, előlapján egy arannyal és ezüsttel dusan himzett koronát tüntet föl, alatta ő Felsege monogrammjával s püspöki keresztel, pástorbottal s egy tömjénfüstgomolyokat fölfelé bocsátó füstölömedenczével van diszitve és a budapesti Oberbauer czég műve, szövegében a következő:

Felseges császár és apostoli király!

Legkegyelmesebb urunk!

Huszonöt éve annak, hogy Felseged fényes menyekzői napján ott álltak a magyar egyház püspökei a nászoltár zámolyánál és szívök imádságára kérték a Mindenhatót: áldja meg a királyi pár házassági frigyét, legyen boldog a fejedelmi és keresztény női érényekben gazdag királyasszony oldala mellett a király, sarjadjon, növekedjék szép nemzedék épen és istenesen családi körükben s a házaset boldogsága és érények fénye sugározzék ki példaadólag magyar népünkre is.

S a mit akkor hő imádságba foglaltunk az Ur színe előtt, azt kértük azóta mindennapi esedezéseinkben a magyar egyház főpásztorai és papjai a kegyes égtől.

S a velünk együtt mindenkor így fohászkozó népnek s lelki vezetőinek hő imája meghallgatást nyert az Urtól.

Álló negyedszázadon át diszlik már a magyar trón megszentelt magasán alapított családi körben apostoli Felsegednek és felséges királyasszonyunknak áldásos élete, s a szülői magasztos érényeket öröklött királyi sarjadék ékesen virul és fényeskedik s örvend a nép a fejedelem családi élete szépségének, boldogságának; de örvendünk mi is és örvendve áldjuk egyszersmind az Istent azért, mit a nemzetcsalád életében elérni enge-

det, áldjuk a király és nemzet között fennálló szent egyetértés és kölcsönös bizalom, a boldog népnek Felsegedhez való odaadó hűsége s szeretete miatt, mely Felseged uralkodói bölcseségének, tisztelő igazságosságának és alkotmányyszerű érzelmeinek műve, eredménye; áldjuk szent Felsegednek az anyaszentegyház iránt mindenkor tanusított valóban apostoli gondossága és királyi hathatós védelme miatt, mely vallásos meggyőződésének és szent érzetének kifolyása lévén, legjobb reményekkel engedi az egyház főpásztorait a bármily nehéz jövő elébe nézni.

Mindezt látva, felséges urunk, királyunk, mind e fölött boldogan jelentünk meg mi ma Felseged áldásos házasságának huszonötödik évi jubilaemán szentséges szemei előtt, hogy papi becsületességgel, hazafiai őszinteséggel biztosítsuk Felsegedet, hogy a törhetetlen hűség és szeretet érzeteitől lelkesülten kérjük a Mindenhatót, tartsa meg véghetetlen kegyelménél fogva, mit Felseged királyi családja körében eddig nagyot és dicsőt művelt és sokszorozva a jövőben égi malasztjait, nyujtsa a Felseged és fejedelmi asszonyának életét a legkésőbb emberi korig, hogy az áldott s ünnepelel királyi főnkelt lelke a boldog családi élet karjain élvezhesse, felséges gyermekei mindennemű jólétében és gyarapodásában, országglása népeket boldogító sikerében, nagy neve és birodalma dicsőségében, szerencsés népei szeretetében s kódotatában fejedelmi gondosságának és fáradhatlan működésének gazdag gyümölcseit.

Egyébkint magunkat, papjainkat és hiveinket Felseged királyi és fővédői kegyelmébe ajállva, legmelyebb hódoló tisztelettel maradunk császári és apostoli királyi Felsegednek

Bécsben, 1879. april 21-én

legalázatosabb, örökké hű

szolgái s káplánjai.

* * *

A fogadalmi templom fölszentelése april 24-én. A mai nap volt az eseményekben, ünnepélyekben gazdag hét legfontosbika, mint a voltaképeni évforduló. Miként a magyar fővárosban, itt is a templomszentelés volt az ünnepély fénypontja. Reggel öt óraker már talpon volt a város; a katonai zenekarok mindenfelé nagy élénkséget keltettek. A fogadalmi templomig nagy távolból katonaság képezett sorfalat.

A vallási szertartás a templom külső falainak felszentelésével kezdődött, a mit a bibornok teljes diszben teljesített. Ezután a felszentelő bibornok Kutschker az elzárt főkapuhoz ment, mely háromszori kopogtatás után megnyílt. Most a bibornok a megállapított szertartás szerint a templom belsejének felszenteléséhez fogott. A templomi felszentelés majdnem négy óra hosszattartott s csak tíz óra után ért véget. A templomban megtettek mindennemű előkészületeket a magas vendégek fogadására, kik Bécs legkedvesebb templomában jelen akartak lenni a legelső szent misén.

Tíz óra előtt kevéssel kezdették meg a hivatalos vendégek a fölvonulást. A fő- és a mellékbejáratnál szakadatlan sorban 500 hintó állt. A közös miniszterek, a magyar és osztrák miniszterek, a tábornoki kar, a

főpapok hintai féltizenegy óraker már mind a sorban állottak. A külföldi hatalmak képviselői is megjelentek.

A csomóponton felállított zenekar pár perczczel fél 12 előtt kezdte el a néphymnust játszani és azonnal ráhuzta a másik két zenekar is, jelezve ezzel ő felségeik megérkezését.

A főkapu előtt Károly Lajos főhg. az építő-bizottság élén fogadta az uralkodó párt és átnyujtá nekik a fogadalmi templom építésére vonatkozó emlékiratot és érmet. Ezután ő felségeik Károly Lajos főherczeg kíséretében a gazdagon díszített és virágokkal ékesített baldachin alatt haladtak a templom főkapujáig, a hol Kutschker bibornok a királyi ház tagjaival együtt várta ő felségeiket, kiknek a szentelt vizet nyujtotta. Ekkor ő felségeik a templom jobb oldalán elkészített helyükre mentek. A mise három főrészében sorlövést tett a fölállított zászlóalj. A mise végeztével intonálta a bibornok a Tedeumot, melyet az udvari zenekar folytatott. Ezután ő felségeik az uralkodóház többi tagjaival a bibornok és segédlete vezetése mellett a portalehoz mentek, a hol a bibornok szentelt vizet nyujtott nekik és visszavonult, az uralkodó pár pedig a férfi-dalegylet által énekelt hymnus hangjai mellett távozott a templomból és a nép örömrivallgása közt visszatért a palotába.

Ezüstmenyekzői ünnepélyek az erdélyi egyházmegyében.

Csik-Somlyó, 1879. april 24. (Tanodai ünnepély.) A csik-somlyói r. kath. főgymnasium ifjusága a felséges királyi pár ezüstmenyekzője alkalmából april 24-én délelőtt következő sorozatu ünnepélyt tartott:

1. „Isten áld meg a magyart.“ Nemzeti hymnus. Lakatos I. tanár vezetése alatt énekli az ifj. énekkar.
2. „Alkalmi beszéd.“ Imets F. Jákó igazgatótól.
3. „Néphymnus a királyért.“ Énekli az ifj. énekkar.
4. „Szózat.“ Vörösmartytól. Szavalja Bodó Ádám VI. oszt. tanuló.

5. „Buzdító szónoki beszéd“ e jelige alatt: „A legelső magyar ember a király.“ Boeskor Béla VIII. oszt. tanulóól.

6. „Honvágy.“ Énekli az ifj. énekkar.

7. „Alkalmi óda.“ Imets F. Jákó igazgatótól. Szavalja Baló Aladár VIII. oszt. tanuló.

8. „Vig dalra fel.“ Énekli az ifj. énekkar.

9. Hálaadó istenitisztelet a sztf. szerzet templomában.

Ez ünnepély minden részleteiben jól sikerültnek mondható, s ugy az ifjuság-, mint a hallgatókban emelkedett hangulatot keltett.

Megemlitést érdemel a helybeli tanítóképezde hallgatói által az ünnep előestéjén a templom előtti téren tartott öt darab quartett, mely eléggé tanusitá, hogy ez intézet hallgatói is az énekben nagy haladást tettek.

Sz. I.

* * *

Gyergyó-Alfalu, 1879. april 24. A királyi ezüstmenyekző községünkben az értelmiség és lakosság lelkében élő örömrizetnek megfelelő külső fénynyel ünnepeltetett meg. Az előestén harangok zugása,

taraczkok dörgése, a piaczsori ablakok fényárja, s az állami felsőnépiskola ifjuságának a piacon lámpák világánál fel-felzendülő négyes hangu éneklése vezették be az ünnepélyt.

Az ünnepély hajnalán taraczkok dörgése figyelemzteteté a lakosságot az örömnapp felvirradására. Majd 9 óraker az alsó- és felsőnépiskolák tanulóifjuságai zászlóik alatt és tantestületeik kíséretében templomba vonultak, hol a hivatalos ügyben itt időző kir. törvényszéki bíró tek. Madár Antal és jegyzőkönyvvezetője Györffy Sándor joggyakornok urak, valamint az egyházi, iskolai és községi előljároságok, az értelmiség és nagyszámú nép jelenlétében ft. Horváth Károly szentszéki ülnök, esperesköri jegyző és helybeli plébános ur díszes papi segédlet mellett a tanulóifjuságok lélekemelő öszhangzatos éneklésétől kísérve mutatá be a hálaadó és esdő áldozatot a legjobb királyi pár életeért.

Az istenitisztelet végeztével az egész ünneplő közönség az állami felsőnépiskola nagytermébe vonult fel, hol a felséges királyi párnak vastag virágfonadékkal s égő gyertyákkal körített arczképe alatt t. Boga Bálint állami felsőnépiskolai igazgató ur a Habsburg-dynastiának hazánk életével kapcsolatos történetét, a felséges királyi párnak a mindenkori fejedelmek iskolájává és példányképévé magasztosult jelenét élénk színekben ecsetelő, s irodalmi beccsel bíró és szónoki hévvel mondott beszédben ragadá magával az ünneplő közönség figyelmét.

Az emelkedett hangulatu és sűrű éljenzésekkel kísért ünnepi beszéd után a tanulóifjuság alkalmoszerű szavalati és öszhangos énekbéli előadása aratot köztetszít, mely a tantestület tagjaival váltott meleg kézszorítások- és a t. Madár Antal kir. törvényszéki bíró által tolmácsolt elismerő nyilatkozatban jutott kifejezésre.

Az egyházi és iskolai ünnepélyt a papi és honfiui erények- és érdemekben kimagasló plébános, ft. Horváth Károly ur által 32 teritékre adott díszebéd követte, melyen az első áldomást házigazdánk lelkesült és lelkesedést keltő beszédben a felséges királyi családra mondotta, majd a Madár Antal és Boga Bálint toastjaik tarták a vendégkoszorut emelkedett hangulattalban.

Szóval: ha az országos örömnepély jelzésének külfényében néhol tul is szárnyaltattunk, de bensőségben nem!!

Éljen a hon! Éljen a király! Éljen a királyaszony!
Borzonti.

* * *

Nagy-Szeben, 1879. april 25. (A királyi pár ezüstmenyekzőjének ünnepe a nagy-szebeni kir. rom. kath. Teréz-árvaházban.) F. é. apr. 23-án esti 8 óraker kezdette meg a nagy-szebeni kir. rom. kath. Teréz-árvaház az emlékezetes nagy nap megünneplését, mely ünnepély méltó volt a nap jelentőségéhez.

Az árvaház díszes vizsgatermében a király és királyné, valamint a dicső emlékezetű alapítónő Mária Terézia, továbbá Ferencz császár és II. József olajfest-

ményü képei nemzeti lobogókkal, koszorúkkal és szép virágokkal voltak körülveve. A terem lámpionokkal és gyertyákkal pazarul világítva gyönyörű látványt nyújtott.

A harangozás végeztével megdördültek az intézeti mozsárágyuk és megkezdődött a tanítótestület által rendezett szép ünnepély az összes növendékek által előadott Kölcsy-hymnussal. Azután Sz. M. árvaházi tanító rövid, de tartalomdus beszédben fejtegette szépen a növendékek előtt az ünnepély és nagy nap fontos jelentőségét, buzdítván a növendékeket a hazaszeretetre, az uralkodó iránti tántoríthatatlan jobbjágyi hűségre s beszédét egy általa versben irt szép imával végzé.

Az estély többi részleteit következő pontok képezték: „A csolnakos“, férfikar, éneklék az árvaházi tanítók az igazgatóval; „Habsburgi Rudolf“, szavalta Richter I. árvaházi növendék; „Hymnus az éjhez“, vegyeskar, éneklék az árvaházi növendékek; „Miatyánk“, szavalta Kovács I. árv. növ.; „Pásztorgyermekek“, férfikar, éneklék az árv. tanítók az igazgatóval; „A legszébb ének“, szavalta Mike Gy. árv. növ.; „Szózat“, gyermekkar, éneklék az árv. elemi növendékek; „A király szava“ (Tapody Tamástól), szavalta Prohászka K. árv. növendék.

Ezután főt. Roszkosni Elek árvaházi igazgató és szentszéki ülnök ur köszöné meg a növendékeknek azon szép meglepetést, melyet a felséges uralkodó pár iránti lángoló szeretetőknek s gyermeki szívükből származó legforróbb hálájuknak ezen ünnepélyes nyilvánulása által neki és a nagy közönségnek szereztek. Felhívta a növendékeket, miszerint ezen magasztos ünnepély emlékét véssék mélyen be szívökbe, hogy későbbi korukban visszaemlékezve ezen örömnappra, általa a hazaszeretet és a felséges uralkodó iránti tántoríthatatlan hűség és ragaszkodás magasztos erényeire buzdíttassanak.

Gyönyörű hasonlattal mondá igazgató ur, hogy a növendékeket most környező lángözön — a szeretetnek e jelképe — nemsokára kialszik ugyan, de ők soha se engedjék a hazaszeretet forró lángjait szívökben kialudni; a virágok, melyekkel e termet oly gyönyörűen fel-díztették, elhervadnak; igyekezzenek azonban ők gondos kézzel ápolni a polgári erények szép virágait, melyek legalkalmasabbak dicső királyunk trónjának fel-díztésére; a dicsénekek elhangzanak, ők azonban soha se szünjenek meg imáikban naponta kérni a jó Istent, hogy I. Ferencz József ő császári és apostoli királyi Felsőgeik drága életét a hű alattvalók örömeire s a szeretett haza boldogítására az emberi kor legvégsőbb határáig megtartani, s minden veszélytől megóvni méltóztassék.

Szép beszédét igazgató ur a király, királyné és királyi család háromszoros életetésével végzé, mit a közönség a növendékekkel együtt harsány éljenzéssel te-zőzt.

Még egy indulót énekeltek a növendékek, mire az ünnepély véget ért. A válogatott díszes közönség so-raiban ott láttuk a minden nemes ügy iránt annyira lel-kesülő s intézetünk iránt oly jóakarólag érdeklődő s

mindnyájunk által annyira tisztelt és szeretett mlgs. Wächter Frigyes főispán és szász gróf urat is, ki eltá-vozása alkalmával megköszönve a tanítótestület szives meghívását, kijelenté, hogy ez ünnepély sikeres meg-tartásáról azon kéréssel fogja a belügyminister ő excját értesíteni, miszerint azt ő Felsőgeik magas tudomására hozni méltóztassék; azt is kijelenté főispán ur, misze-rint püspök urunk ő excjának közelebből személyesen lesz szerencsés kegyes tudomásául hozni az árváknak eme kegyeletteljes szép tettüket. A változatos pro-gramm minden egyes pontja kitünően sikerült; élvezet volt hallani a növendékek tiszta, értelmes és szabatos előadásait, látni egészségtől s tisztaságtól pirosló ar-czaikat és az általuk fenntartott példás rendet, mely az intézetben behozott újabb nevelési rendszernek eddig is biztos és szép jele.

Másnap, ápril 24-én az intézet főablakait nemzeti lobogók díszíték, ünnepélyes istenitiszteleet tartatott és mozsárágyuk lövettek a nagy nap dicsőségére.

Árvaházi élrelmező Obermeier Károly ur áldozat-készsége folytán a növendékek distinguált ebédet kap-tak, Roszkosni igazgató ur pedig sajtójából adatott mindegyik növendéknek bort. Mindkét urnak nemes tette nem szorul commentárra.

Addig is, míg főt. szerkesztő ur szives engedelmé-ből a Teréz-árvaház más körülményeiről, különösen pe-dig a jelen tanévben történt fontos nevelési mozzanat-ról e lap tisztelt olvasóit értesíteném, mondom, addig is gratulálok az árvaházi igazgató urnak, gratulálok az árvaházi tanítótestületnek s boldogoknak tartom azon árvákat, kik ily előjárók s nevelők vezetése alatt lehetnek.

Egy jelenvolt.

TÁRCZA.

A királyi ezüstmennyekző örömnünnepén. *)

Az Érczhegyektől a Bucsecs ormáig
S az Adriától által a Neszteren
Buzgó ohajtás s ima száll fel
A koronás fejedelmi Párért.

Nem megparancsolt bók piperéje ez,
S a szolgáltságnak hű uniformisa;
De hála s áldás bájviránya,
Mit szeretet tavaszán a szív hajt.

Osztrák- s Magyarhon, mint lakadalmi nép,
A már negyedszáz óta dicső, szelid,
Hű Házásoknak zsámolyára
Drága ezüstkoszorut teszen föl.

S e nászfűzér hint mennyei fényt s derüt
Habsburg meg Árpád szent koronáira;
E hála s áldás illatánál
Lesz Hymen isteni géniuszszá!

*) A csik-somlyói főgymnasiunban ápril 24-én tartott tanodai ünnepély programjának egyik darabja.

Bavariának ritka kegyekbe dus
Lányát az Isten lelke hozá felénk;
Népek reménye, szebb jövője
Repdese ajkain és szíve táján.

Uralkodónk most férj leve és apa;
Előtte ország- s nemzetek egy család;
Mint nap mosolyga, s sugarán kelt
Szép nefelejts: a hűség, szabadság.

Nagy tetteket szül majd a családi lét,
A nagy Jogur és jó Atya egyetért;
Ugy boldog Ő, ha milliói
Boldogok és szabadon mozognak.

Oh mily örömnapp volt, mikor a dicső
Fölkent Királypár Pestbuda tére in
Ragyogtatá a szent ereklyét,
És szerető szíve égi fényét!

Oh mily magasztos szent jelenet marad
A hív Magyaroknak drága ereklyeként,
Midőn Szegednek szörnyű romján
Áll a Király, s szemé könybe lábbad!

Magyarházánk Védangyala lőn neje,
Ki zálogul itt adta Valériát;
Deák fölötti drága könyje
Hő ima volt szeretett Hazánkért.

Székely hűséggel zengi azért Muzsánk:
Éljen soká a nagy fejedelmi Pár,
Ferencz József- s Erzsébetünkre
Szálljon aranykori nász s örök dics!

S e ritka napnak legyen ajándoka:
Örök szövetség trón s a hű nép között,
Jog és kötelmek, hit s tudás közt;
Künn hatalom s ide bent virulás!

Csik-Somlyón, 1879. apr. 24.

Imets F. fákó.

Új Sarephta

1879-ki május 7-kére.

Erdélyben a Maros jobb partján, délre vonultan,
Szép, ezeréves lak diszlik a domb tetején.

Benne megújult a látnoknak régi csodája;
Mert a sarephtai nő két kis edénye van ott:

A korsó s a veder, mikből a bő adományok
Fogytát embernek látnia nem sikerült.

S a mi nagyobb csoda még: a korsó- és a vederből
Mindég sűrűbben omlik a liszt s az olaj.

Ősi Fehérvárnak magas ormán őszbe borulva,
De ifjan most hív osztogatója: Mihály.

Adjon az Úr Neki sok napokat még érnie itt lent,
S áldva legyen mindég drága kezében a kincs.

††.

Losonczy László költészete.

Irta Fülöp E. Adorján.

[Vége.]

Nála, mint már jelzém, a költési főirányok egyikét sem lehet különösebben megjelölni. Szerelmi, sőt humoros költeményeiben is van valami keserűséges, melynek alapját gyengébb, de e tekintetben világosabban nyilatkozó költeményeiből véve, nagyon közönséges forrásból eredetnek fog ez feltűnni. Költeményei életének nagyon hű visszatükrözői, s ha évszámok szerint külső változásait nem is tudjuk összeállítani, de ha költeményei nagyobb részét a külélet hatására keletkezettnek fogadjuk el, ugy ezek összműködésére létrejött költeményeiből egy vizontagságos életű egyénnel ismerkedünk meg, ki élete végén a szavára nem figyelő nemzethez hasztalan folyamodék segélyért! Nagyobbára egészében idézett s jellemeztem darabjai azok, melyeket a nemzet föntartott, midőn összes költeményeinek helyét mások és sokban érdemtelenebbek foglalják el az olvasó-asztalokon. Nagy kincs nincs benne elveszve, mert hisz a gyöngy ki van válogatva s midőn lantja elhallgatott, a kedves hang visszhangjául fennmaradtak e különösen kiemelt darabok. Ha csak ezekben kellene jellemeznünk, egy több oldalú szép tehetségű költőre ismernénk, s korántsem olyan, ki talán ki nem fejtheté magát. De ha minden költő önmagában egy független egyedet képez, természetesen költésében, s a széphez viszonyítva értéke is e viszonytól függ, önmagában e viszonytól függetlenül is bír értékkel. S költői jellemet mindig ama viszonyból kell megállapítanunk, mert ez utóbbi esetben csak egyes költeményei szolgáltatnak alapot. Említém a nagyot, újat mondani akarás egynehány példáit, most még többet hozok fel. Ez időkbén, midőn Losonczy működött, az Isten nagyon közönséges szerepet játszott a költésben. Megkezdője Petőfi: „Ha a föld Isten kalapja, Ugy hazánk bokréta rajta“ Erdélyitől oly méltán megrótt kifejezése. Hiba ez oly nagy költőnél, mint Petőfi, még akkor is, ha nem vesszük tekintetbe, hogy költése a „dii minorum gentium“ előtt hangadó volt. Kapva-kaptak az ilyesmiken a Petőfi korabeli füzfaiak, kiknek számára kiapadt hasonlatokban a természet s a föld göröngyeit szedegették fel erre a szükségletre; kiknek nem volt elég, ha a képzelem szárnyán repülhettek fel, hanem oda önmaguk is nagyon könnyen fel tudtak emelkedni, még pedig testestől. — Losonczy nál is találunk ilyeneket:

„Én magam a szerelem
Szárnyán égre emelem,
S ott fenn a csillagok közt
Megcsipem az üstököst.

Aztán ugy csapom képen,
Hogy elrejtezik szépen,
S nem mutatja magát ott,
Rémitve a világot.“ (II. 191.)

„Édes kincsem feleségem!
Te vagy az én üdvösségem;
Az Istennek jó kedve volt,
Midőn téged hozzám kapcsolt.“ (I. 76.)

Vagy:

„Szép vagy mint a gyöngyvirág
Május rózsahajnalán;
Veled kívánt a világ
Atyja remekelni tán?!“ (II. 85.)

Effélék pedig bőviben vannak nála. Magyarázásra nem szorulnak. Tagadhatatlan az, hogy a gondolat sokszor erőlködik a nyelvben, tartalmának megfelelő kifejezést találni; de ezt ez idézett példákban nem találjuk; mentességökre, mert szertelenek, fel sem hozhatjuk. Annál kevésbbé, mert ő az ilyeneket keresve-keresi:

„Sötét bánat sajkámon a vitorla,
De evezöm a tiszta akarát.“ (I. 3. 150.)

„De most keble pusztán hagyott üresház,
Benne csak a veszett harag s kin tanyáz.“ (I. 133.)

„Keblében a kin és harag összeforr,
Mint kádban a fekete fűrt s bakator.“ (I. 134.)

„Hejh koporsó, beh szép sorsra jutottál!
Benned fehér, rajtad piros rózsaszál!“ (I. 121.)

A költő képei, hasonlatai annál természetesebben szülemlettek lesznek, s annál közvetlenebbül szólnak a kebelhez, minél özszerűebbek. A természet egyes tárgyai pedig csak akkor állanak helyt, ha nem maguk használtatnak a maguk értelmében, hanem csak tulajdonságaiknak vonatkozásában.

„Arczod szüz lilium,
Szemed kék nefelejts“ (I. 78.)

Hogy a leánynak szeme „nefelejts“, azt nem értem, hanem hogy szeme olyan, mint a nefelejts, ezt értem s mint kép szebb is lenne. Uj s eredeti Losonczy az ilyenekben, de értéktelen az erre való túlságos törekvésnél fogva. Találunk nála olyanokat is, melyek egyenesen egyes költőkből vannak átvéve, vagy a népdalokból nagyon kevés módosítással. Szépek, s ki talán eredetöket nem ismeri, az előtt nagybecsűek, de midőn forrásukra világosan rámutatunk, a mellett, hogy a költő értékét nem növelik, képzelme szegénységéről, hogy ne mondjam, kiapadhatóságáról tesznek tanúságot.

„Összekél az éj a nappal,
S születik a piros hajnal.“ (I. 17.)

Petőfi „Kard és lánca“ című költeményében megtalálható, ilyeszerű hasonlat van ebben utánozva. Petőfinél nagyon száraz, s elvontságában hatálytalan; emitt szépen eltalált költői, de nem egészen uj az „összekelés“ tekintetéből.

„Ah de hervadt s lassu hervadása,
A szabad szívnek szűk hantot ása!“ (I. 7.)

Vörösmarty „Szép Ilonka“-ja végsoraiból van véve.

„Éd's anyád rózsafa,
Te termettél rajta,
Fejlődő bimbó vagy
Legnemesebb fajta.“ (I. 87.)

Annyira az ismeretes népdal van ebben elferdítve, hogy idéznem sem kell összevetés végett.

„Szép vagy, ha a hajnal
Szemét reád veti:
Arczodnak bitorát
Méltán irigyeli.“ (I. 87.)

S ez:

„Nem is asszony szült tégedet kis babám,
Hajnalcsillag voltál egy szép éjszakán.“ (I. 92.)

S e felkiáltás:

„Hah, Imre ő, ki volna más,
Mutatja termete;
Lesujtó villámot lövell
Bátor tekintete.“ (I. 195.)

Vörösmarty szintoly kedves, mint értékes hős-beszélye, a „Cserhalom“ e helyeiből vannak véve:

„Árbocz! téged az ég megbüntet, hogy kiraboltad,
Vagy maga e lánykád rablá szépségit az égtől,
S most büntetve van itt. Asszony nem szülhete ilyet,
Tej nem táplálá; hanem élt fenn illatozónnel.
Elkerülék őt a szelek s harmatba fűrészté
Arczait a hajnal, s mert arczai szebbek azénál:
A hajnal csak azért lett szégyent vallva pirossá.“

s ez alábbi helyből, midőn Salamon öltözetét lefestve, a talán őt eddig meg nem ismerőnek így kiált:

„Ő! s ki lehetne egyéb a hármás bérczek uránál?
Ő az! sárga lovát meghajtva hatalmasan üli.“

Losonczy ez átvett képei hasonlatainál legkevésbbé sem vehetjük számba, hogy ezek talán annyira megragadák, hogy önkénytelen is indítva érezte magát utánalkotásra; mert a hatáson kívül az átvett kifejezést vagy épen úgy, vagy változtatva, vagy ferdítve találjuk meg.

Nem mondhatjuk azt, hogy Losonczynál a kor lett volna az, melynek hatása alól szabadulni nem tudott. Ilyen nyomokra is találunk nála, de Losonczyval, egy 19. századbeli költővel szemben, kinek nem egy jeles darabját tudjuk felmutatni, az ilyent mentségeül fel sem hozhatjuk, mint nem hozhatni fel mentségül, ha a költő ily hatás alatt tullepte a józanul működő képzelem határait. Alanyi költő, de az érzelmek nem mindig tiszta, valódi nyilatkozatával.

Kisebb közlemények.

— Az uj távirai díjszabás. (Életbelépett april 1-én.) A földmivelés, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minister f. évi 6258. szám alatt a következő rendeletet bocsátotta ki a táviratok elfogadására, díjazására és kezelésére vonatkozó szabályoknak módosítása tárgyában:

Az osztrák cs. kir. kereskedelmi ministeriummal, valamint a német birodalmi cs. kormányval létrejött megállapodások értelmében a táviratok elfogadása, díjazása és kezelése iránt fennálló szabályok 1879. évi aprilis 1-től érvényesen a következőkben változnak meg:

1. Távirati értesítések (avisok) a magyar táviradigazgatás területén többé el nem fogadtnak, és csak még a nemzetközi átmenő forgalomban kezeltetnek.

2. A közönséges táviratok díjazása a hazai távirda-állomásoknak egymás között, valamint a monarchia másik felében, nemkülönben a Németországban létező távirdákkal való forgalmára nézve nem történik többé egységek szerint, hanem egy minden táviratra változatlanul megállapított alapdíj és az egyes szavakra kirótt külön díj után.

Az alapdíj a fentemlített forgalmak mindegyikére nézve 24 kr. o. é., a forgalomban még előforduló helyi táviratokra nézve pedig, a melyek t. i. az ugyanazon községben levő két állami, avagy egy állami és egy vasuti távirda közt váltatnak, 1 kr o. é.

A táviratban foglalt minden egyes szóra kirótt díj a helyi táviratoknál 1 kr,

a monarchiabeli állomások között váltandó táviratoknál 2 kr,

a német birodalmi állomásokkal váltandó táviratoknál 6 kr.

A két utolsó esetre megállapított szó szerinti díjak még egy-egy krajczárral növekednek, ha a táviratok oly vasuti állomásnál adatnak fel, a melynek székhelyén állami távirdaállomás is létezik.

E szerint a bármely hazai távirdaállomásnál feladott p. o. 12 szavu távirat után, eltekintve az állami állomással ugyanazon községben levő vasuti távirdaállomások által felveendő szó szerinti pótdíjtól, be fog szedetni:

ha az helybenlevő távirdához szól: 12 kr alapdíj + (12X1) kr szó szerinti díj, összdi = 24 kr;

ha az bármely más monarchiabeli távirdához szól: 24 kr alapdíj + (12X2) krajczár szó szerinti díj, összdi = 48 kr;

ha az Németországba szól: 24 krajczár alapdíj + (12X6) kr szó szerinti díj, összdi = 96 kr.

3. Távirati választ az előbbi pontban megnevezett forgalmakban ezentul csak legfeljebb 30 szóig lehet előre fizetni.

Ha az eredeti távirat feladója a távirati választ szószámát nem határozza meg, akkor a választért mindig egy 10 szavu távirat díja szedetik be.

Ha a feladó 10-nél több vagy kevesebb szóból álló választ kíván, tartozik a meghatározott szószámot távirata szövegében kitenni s a válaszüjt ennek megfelelőleg lefizetni.

4. Vételjelentésért a második pont alatt felsorolt forgalmakban egy 10 szavu távirat díja jár.

5. Több című táviratoknál, ha azokat több címzett számára ugyanazon helyre kell távirni, ugyancsak a második pontban felsorolt forgalmakban, a többszörösítésért példányonként annyiszor 24 kr fizetendő, a hányszor az eredeti táviratban az összes címek hozzászámításával 100 szó, vagy ennek megkezdett része foglaltatik.

6. Semaphor-táviratoknál a tengeren levő hajókkal való kicserélésért minden szó után 6 krajczár pótdíj szedetik.

7. Nem kézbesíthető táviratoknál a címállomás, a nemkézbesítés okának jelzése mellett a feladási állomásnak távirati értesítést küld, mely utóbbi a feladónak 24 kr lefizetése után kézbesítettik.

8. Ha a második pontban felsorolt forgalmakban a feladott táviratok összes díjainak kiszámításánál a krajczárokban törtek mutatkoznak, e törtek helyett egész krajczárok szedetnek be.

Minden más, fennebbieken nem említett esetekre, pl. az egyes szavak és a számcsoportok megállapítására, az összehasonlítás kötelezettségére és az összehasonlítandó táviratok díjazására, valamint a feladott táviratokról adandó nyugtákra és azok díjazására nézve stb. ugy a bel-, mint a külforgalomban továbbra is érvényben maradnak a Szt.-Pétervárott létrejött nemzetközi távirda-egyezményhez csatolt szolgálati szabályzat és díjtáblák, valamint a szomszéd távirda-igazgatóságokkal fennálló külön egyezmények, illetőleg a „távir dai szabályok és díjtáblák“ határozatai.

A napi események köréből.

— Az erdélyi főpásztor dr. Fogarasy Mihály ő nagyméltósága f. évi ápril hó 27-én ő Felsőgeik ezüstményekzői ünnepélyéről Bécsből legvirulóbb egészségben székhelyére szerencsésen visszaérkezett. Az érkezést jelző harangszó már előre élénk örömetet keltett keblünkben. Következő napon — 28-án — d. e. 11¹/₂ órakor a mélt. káptalan, központi papság, tanári kar a papnövédekkel egyetemben a püspöki lakba sietett, hol a viszontlátás kedves örömetől áradó üdvkivánatokat Lönhárt Ferencz cz. püspök és nagyprépost ő méltósága tolmácsolta. Az életerős üde színében kilépő főpásztort viharos éljenzés köszöntötte. Az üdvözlő szavakra adott válasz mindnyájunk lelkét áthatotta. Különösen a fiui érzés leggyöngédebb hevülete lengette át szívünket, midőn nyilvánítá, hogy mint legtávolabbi és legidősebb főpásztor Bécsben mindenütt örömteljes lelkesedéssel fogadtatott s megjelenése minden körben nemcsak jó benyomást gyakorolt, hanem egyházmegeinknek nagy előnyére szolgált, a mennyiben ő Felsőgeik ezen kedves ünnepélye alkalmából föl vállalt utjában a magas kormánynál egyházi és iskolai ügyeink függő kérdéseinek elintézését illetőleg is sikeres lépéseket tett s előnyöket vivott ki. A főpásztor atyai érzéssel mondott szavai ismétlen lelkes éljenzést idéztek föl s mindnyájunkra föl villanyozólag hatottak, s valamint eltávozásakor imádkozánk, hogy az Isten angyala szerencsésen hozza vissza ismét körünkbe, ugy most gyermekded érzéssel emelők szívünk imáját az ég Urához, hogy tartsa meg kegyes atyánkat boldogan s ép erőben sokáig az erdélyi egyházmege és édes hazánk dicsőségére.

— Az alsófehérmegyei rom. kath. tanítók önképzőköre f. május hó 1-én Sárdon az ev. ref. néptanodában tartotta rendes vándorgyűlését.

Jelen voltak: Nagy Imre kanonok, főesperes és tiszteletbeli elnök, Bíró Béla elnök, Könczei Sándor és Székely Lehel jegyzők; Holló Kázmér, Rancz János, Fülel Sz. Lajos, Fodor László, Ávéd Jákó, Apáthi Miklós, Péterfi Árpád, Barabás Gergely, Kis Elek, Bálint Alajos, Lajos Sándor, Botos Dénes, Angerman Ede, Simonfi János, Hermán Róza rendes tagok. A tárgyalás következő sorban folyt le:

1. Biró Béla elnök megnyitván a gyűlést, fölkérté Botos Dénes helybeli tanítót, hogy sziveskedjék a mintatanítást megkezdeni. Fölhívott tanító előbb énekekkel, azután imával megkezdvén a tanítást, miután a többieknek foglalkozást adott, az első osztályljal ismertette az 1 számjegyvet, a kivonási és egyenlőségi jelet tüzeten.

2. Tanítás után a gyermekek eltávozván, elnök bírálatra tüzte ki az előadást. A gyűlés tagjainak nagyobb része hozzászólt a tárgyhoz s több irányban tett észrevétel után határozattá emeltetett azon indítvány, hogy a tanítás módszere az igényeknek megfelelő és helyes levén, mint ilyen követendő.

3. Olvastatott erdélyi püspök ur ó nagyméltóságának a kör elnökségéhez intézett magas leirata, melyben a Szászsebesben tartott gyűlés jegyzőkönyvét helybenhagyó tudomásul veszi, meglegedését fejezvé ki a felett, hogy a tanítókar egyesülésének eszméje lassankint előhaladni törekszik, egyszersmind megemlítvén, hogy a torda-aranyosi espereskerület mult évi nov. 13-án tartott papi gyűlés szóba hozta lépéseket tenni az iránt, hogy azon kerület tanítói ezen egylettel érintkezésbe jöjjenek s vele mint főkegyelet egyesüljenek.

A gyűlés örvendetes tudomásul vette a magas leirat ezen kedvező tartalmát, mely buzdításul fog szolgálni jövőben is arra, hogy a népoktatás előmozdítására annál melegebb érdeklődéssel és lelkesedéssel sorakozunk.

4. A plebánosokhoz intézett fölszólítás megtörténvén, remélhető, hogy az espereskerület minden plebánosa belép a körbe. Ez alkalommal Fodor László türi plebános, Bálint Alajos türi és Lajos Sándor m.igeni r. k. tanítók léptek be.

5. Hermán Róza alvinczi állami tanítónő szép eszmemenettel s vonzó nyelvezettel értekezett a szeretet hatásairól. Az éljenzéssel fogadott fölolvásás bírálatra Ávéd Jákó gymn. tanárnak adatott ki.

6. Ávéd Jákó folytatta fölolvásását a földgömbről, ezen alkalomra készített ábrákkal érdektőleg is bebizonyítván, hogy a földnek gömbalakjának kell lenni. A folytonos figyelem és érdekelttség közt tartott előadás végén a gyűlés értekezőt megjelneztte magát az értekezést bírálatra Holló Kázmér szászsebesi szentferenczrendi házfőnökönek kiadta.

7. A babona kiirtása tárgyában már korábban kitűzött s később módosított pályázati tételre egyetlen pályamunka sem érkeztvén be, a tétel ismét módosított alakjában kitűzetett, a munkák beküldésének határidejül f. évi s e p t. 1 5 - e állapittatván meg. Egyszersmind pedig a beérkezendő művek megbírlása végett Apáthi Miklós einöklete alatt Kőnczei Sándor és Botos Dénes személyeikben háromtagu bizottság küldetett ki.

8. Jövő gyűlés M. Igenben fog tartatni f. évi okt. hó elején, a napot és tárgysorozatot elnök lapok utján vagy személyes meghívással fogja tudatni.

9. Kapcsolatban a főnebbi ponttal Ávéd Jákó indítványozza, hogy a kör czéljainak minél tökéletesebb elérése végett a rendes vándorgyűléseken kívül Gyulafehérvárt központi gyűlések tartassanak, melyekre a vidéki tanítók nem kötelesek ugyan megjelenni, de kötelesek a népiskolai tanítás egy órájának megfelelő tananyagrésztlet megmagyarázásának módszerét írásba foglalva az elnökségnek beküldeni. Az így beküldött módszert a központi gyűlés tárgyalás alá veszi s véleményes jelentését a következő vándorgyűlésnek megteszi.

Ezen ügy élénk eszmecesterét keltett, melyben különösen Nagy Imre kanonok és főesperes ur irányadó hozzászólásával jelentékeny mérvben résztvett. Többek hozzászólása után határozatul kimondatott, hogy központi gyűlések tartassanak két-három ízben a fölmerülő szükségletek- és körülményekhez képest; ezeknek is idejét az elnökség fogja kitűzni.

Egyéb tárgy nem levén, elnök köszönetet mondva házigazdának s a gyűlés többi tagjainak buzgó fáradozásaiért s a főesperes urnak lelkes pártfogása- és közreműködéseért, a gyűlést befejezettnak nyilvánította.

— **Egyházi kinevezések.** Balogh Elek gyergyóújfalvi plebános a k. fehérvári püsp. lyceum igazgatójává, Takó Béla maros-portusi, Bálint Endre gy. alfalvi segédlelkész marosilyei, Jankó Antal zetelaki segédlelkész lengyelfalvi lelkészszé nevezettek ki. Továbbá Sebők Imre altorjai segédlelkész csik-topliczai kirendelt segédlelkésznek, Hanzel János Topliczáról Altorjára szintén segédlelkésznek, Schwörer Sebestyén n.-szebeni segédlelkész Besztérczére, ifj. Lőrincz Ferencz lengyelfalvi lelkész Zetelakára segédlelkésznek küldetett. A közelebről felszentelt új áldozatok közül pedig segédlelkész minőségben Karl József Nagy Szebenbe, Bodó Ignác Gyergyó-Alfaluba, Lukács Károly Csik-Tusnádra, Gazda Dénes Kézdi Szentlélekre, Dávid Sándor Cs. Csátoszegre küldettek.

— **A szegedi szerencsétlenek részére a „Közművelődés”-hez érkezett adományok kimutatása:**

Ollé Elek gymieslokki lelkész és hívei 4 ft 70 kr.
A csik-somlyói gymnasium ifjusága Imets F. Jákó igazgató által beküldve 30 frt 73 kr. (Részletezés helyszüke miatt jövő számunkban.) Összesen 35 ft 43 kr.

Az eddig begyűlt adományok főösszege **281 ft 59 kr.**

— 1103/1879 sz. D. a J. K. I. Pályázat. A kolozsdobokai esperesi kerületben lévő bánfihunyadi rom. kath. kántortanítói állomás betöltése végett újból pályázat hirdettetik. Jövedelmei:

1. A tanulmányi alapból	85 frt — kr.
2. A heti vásárvámból	160 frt 20 kr.
3. Stolaris jövedelem	6 frt — kr.
4. A hitközségtől	48 frt 80 kr.
5. Egy kis veteményes kert és szabad szállás.	

Pályázni kívánók kérelmeket tanképesítési és egyéb bizonyítványaikkal együtt mai naptól számított hat hét alatt ide adják be.

Károly-Fehérvárt, 1879. april 26.

Az erdélyi püspöki hatóság.

Kiadja: az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Szerkesztőbizottság. Felelős szerkesztő: BIRÓ BÉLA.
Szerkesztőtársak: ÁVÉD JÁKÓ, BALOGH IGNÁCZ, CSERNI BÉLA, GIDÓFALVY GERGELY.

Nyomatott Klüger Bernátnál a lyc. gyorsajtóján Gyulafehérvárt 1879.